

Susan Smit

De eerste vrouw

Roman

UITGEVERIJ

XL

DEVENTER

Voor 'de onwelvoeglijken, de inhaligen,
de heerszuchtigen, de weerbarstigen, de afvalligen,
de licht ontvlambaren en de tumultueuzen'.
(naar Toon Tellegen, zijn betovergrootvader was
de broer van Lou)

1 Lou

Augustus 1901, Parijs

Een schrill geluid wekt hem uit zijn slaap. Iemand wrikt een raam open, trekt het omhoog en klopt een kleed uit. Lou gaat overeind zitten op de houten stadsbank. Hij hoort nu ook de stemmen van de dagloners, dienstmeiden en klerken op weg naar hun werk. Hun gelach kaatst op de gevels af. Mensen verdwijnen plotseling in de grond, via een trap naar een station van de nieuwe metrolijn. De lijn schijnt dwars onder de hele stad door te lopen, van het oosten naar het westen.

Hij is dus toch in slaap gevallen, half over zijn koffers heen. Bij het opstaan van de bank bevoelt hij zijn stramme spieren en rekt zijn stijve ledematen. Pijn klopt in zijn hoofd en jankt in zijn bekken. Hij tilt zijn twee koffers op, opnieuw verrast door de zwaarte ervan. Gisteren had een loopjongen een van de valiezen van het perron op het Gare du Nord ongevraagd opgepakt. De jongen tilde hem een stukje van de grond, zette hem met een vloek weer neer en verdween in de menigte. De koffers zijn gevuld met boeken, kleren, schoenen, alles wat hij bezit.

In het schelle ochtendlicht toont de barok van gevels, vensters, portieken en balkonnetjes haar viezig-

heid en beschadigingen. Juist het patin op de statige huizenblokken en brede boulevards, dat hij gisteravond in de schemering gemist heeft, geeft de stad haar grandeur, als de gecraqueleerde huid van een voornamen dame. De tronie van deze stad bevalt hem: hooghartig, gracieus, veeleisend. Alsof de stad voor hem bedoeld is, een gevoel dat hij nooit eerder heeft gehad in de steden waar hij woonde.

Gisteravond bleef hij staan bij een bord met de tekst '*chambres meublées à louer*' en liep het steegje in. De conciërge toonde hem een benauwde kamer met alleen een bed erin, maar toen hij de gordijnen opentrok zag hij een elegant balkonnetje met uitzicht op de wandelaars op de Avenue de Clichy. De kamer was een halve franc per nacht, vooruit te betalen. Niet veel later werd hij wakker door een vage sensatie van onrust en jeuk. Bij het licht van de kaars die hij had aangestoken zag hij de oorzaak: het hele bed zat onder de torren en luizen. Ook de muren waren bedekt met insecten. Paniekerig en vol afschuw kleedde hij zich aan en pakte zijn spullen. Hij nam niet de moeite de trap af te lopen, maar gooide zijn koffers van het balkon en sprong er zelf achteraan.

In een openbaar badhuis dat dag en nacht open was, huurde hij een privébadkamer en waste zichzelf. Kostte weer een halve franc. Nu heeft hij er nog twee in zijn zak.

Deze ochtend houdt hij zich niet bezig met zijn geldproblemen. De zon is op kracht gekomen en de augustuslommer van de bomen werpt een trillend mozaïek van zomerlicht en schaduw op de tegels. Het licht lijkt een voorschot te nemen op zijn gouden toekomst. Parijs zal goed voor hem zijn. Iets in de atmosfeer geeft hem het gevoel dat hij hier eeuwig kan leven, als een god.

In de zak van zijn jas zit een brief. Deze aanbeveling is zijn entree in het Parijse kunstenaarsleven dat hem, uiteindelijk, naar de theaterwereld zal moeten leiden. Hij is geschreven door Constantin Meunier, een Belgische beeldhouwer voor wie hij model heeft gestaan, en is gericht aan Auguste Rodin. Er staat geen adres op de envelop, maar aangezien Rodin een bekende kunstenaar is, moet het geen probleem zijn hem op te sporen.

Na wat rondvragen treft hij inderdaad iemand die hem de weg naar Rodins atelier kan wijzen, midden in de stad, aan de Rue de l'Université.

Om geld te sparen voor zijn Parijse avontuur werkte Lou in Brussel maanden als naaktmodel voor beeldhouwers. De laatste klus was er een waar veel modellen voor bedankten, ook al betaalde het goed: zijn hele lichaam werd gepleisterd. Al zijn lichaamshaar moest worden afgeschoren, ook de kleine haartjes op zijn armen, en zijn huid werd geolied. IJskoud

doorweekt gips werd bij elke sessie op steeds andere lichaamsdelen geplakt, waarna hij volkomen bewegingloos moest blijven staan tot het hard was geworden. Bij het eraf trekken zorgde elke achtergebleven haar voor een bijtende pijn.

Er was hem een moeilijke pose opgedragen: met zijn benen gebogen alsof hij op een paard zat en de rechterarm geheven alsof hij een zwaard vasthield. Op zijn buik en borstkas was het drogen van het gips het ergste: omdat er zo min mogelijk mocht bewegen, moest hij met zulke kleine teugen ademen dat het hem zwart voor de ogen werd.

Het hele proces duurde ongeveer een week en leverde hem een maandloon op. Helaas raakte hij dit bedrag, samen met bijna al zijn andere spaargeld, in vier dagen kwijt met dobbelen. Telkens dacht hij dat hij de volgende nacht alles zou terugwinnen en meer.

Geld of geen geld, hij was vastbesloten naar Parijs te gaan. Een treinkaartje kon nog net.

Op de Quai d'Orsay zet Lou zijn koffers neer en wist het zweet van zijn voorhoofd. Iemand vraagt hem iets in het Frans. Pas als de man met gebaren duidelijk maakt dat hij een rokertje wil, schudt Lou zijn hoofd. In de trein vanaf Brussel merkte hij tot zijn ontzetting al dat het Frans hier heel anders is dan het Waals dat hij de afgelopen maanden gewend is te horen. Hij zal taallessen moeten nemen voordat hij

zichzelf kan presenteren aan het Conservatoire nationale de Musique et de Déclamation.

Twee dingen zijn noodzakelijk om het hier als acteur te kunnen maken: foutloos Frans spreken in de variant van de Parijse society, en in bezit zijn van een diploma van het Conservatoire waar maar weinig buitenlanders worden toegelaten.

Aangekomen bij het atelier klopt hij aan. Een jongen opent de deur een stukje en vraagt op afgemeten toon wat hij wil. Lou overhandigt hem de brief. De jongen neemt hem aan en sluit de deur weer.

Hij voelt zich bang noch opgewonden. Op momenten als dit verdwijnt de onrust die hem normaliter op de hielen zit. De tijd opent zich en alles hult zich in een vitale stilte. Het soort stilte dat voorafgaat aan een storm. Het is het luchtledige waaruit dingen geboren worden. Hij houdt van het onbestaande, het nog te vormen, het ongewisse. Het moment dat de dobbelsteen rolt nadat je hem geworpen hebt.

Zeventien jaar oud is hij, maar jaren geleden vertrok hij al van zijn geboortegrond in Brabant, die hem niets meer te bieden had. Als omstandigheden op je drukken, moet je de omstandigheden veranderen, vindt hij. Je mag je er nooit door laten bepalen. Als de dingen je niet bevallen, is het tijd de dobbelsteen opnieuw te werpen. De angstvalligen laten hun dobbelsteen liggen uit vrees dat ze het nog slechter zullen

treffen dan al het geval is. Ze leggen zich bij hun omstandigheden neer.

Je kunt het mensdom in twee soorten verdelen: zij die genoeg nemen met wat volstaat, en zij die dat niet doen.

Meer dan tien minuten wacht hij al. Hij kijkt omhoog en ziet helderblauw. Ineens vliegt de deur open en wordt hij door de jongen naar binnen gesommeerd. Hij passeert drie kamers met hoog plafond en een fletse lichtgrijze verf op de muren. Talloze stenen en marmeren beelden staan tegen elkaar aan gestapeld, de meeste ervan studies, fragmenten, onafgewerkte torso's en busten. Het volgende moment staat hij oog in oog met de meester.

Rodin blijkt een robuuste man van gemiddelde lengte, maar met een ongebruikelijk groot hoofd, een volle baard en borstelige wenkbrauwen. Met één hand steunt Rodin op het kleifiguur waar hij aan werkt, in zijn andere houdt hij de brief van Meunier. Hij kijkt hem vorsend aan.

Voordat hij zich omdraait, zegt hij: '*Déshabillez-vous.*' Lou is zo gewend dit te horen, ook in het Waals, dat hij zonder bijgedachten naar een hoek van de kamer loopt en zich volledig ontkleedt. Als hij klaar is, is Rodin verdiept in zijn werk. Na een paar minuten kucht Lou zachtjes. Rodin draait zich om en begint om hem heen te lopen om hem vanuit alle hoeken

te bekijken. Dan zegt Rodin op neutrale toon dat hij zijn kleren weer aan kan doen.

‘Kom terug om vijf uur. Je bagage mag je hier laten.’ Na een paar uur begint Lou eindelijk te wennen aan de stilte in de studio. Elk voornemen een gesprek te beginnen is weggeëbd en er heerst nu een vredige geluidloosheid. Alleen het krassen van houtskool op papier weerklinkt.

Rodin werkt niet alleen graag in stilte, zoals veel kunstenaars, maar zwijgt ook op alle andere momenten. De treinreis van Parijs naar Rodins huis en studio in Meudon, net buiten de stad, verliep de dag ervoor zonder een enkel woord. Het gebrek aan communicatie stoorde Lou, maar hij was ook opgelucht dat hij op deze manier niet werd geconfronteerd met het nauwelijks verstaanbare Frans.

Bij zijn aankomst leidde madame Rodin hem rond door de villa, waar hij de maaltijden zou mogen gebruiken, en liet hem de studio zien waar hij zou poseren en het gastenhuis in de tuin waar hij zou logeren. Ze stond erop dat hij haar Rose zou noemen. Het is dat het algemeen bekend is dat Rodin en Rose een stel zijn, ongetrouwd weliswaar, want anders zou hij hebben aangenomen dat ze zijn huishoudster was. Ook zij wisselen nauwelijks een woord met elkaar. Rose is met haar forse neus en kleine mond bepaald geen schoonheid, maar uit haar ogen spreekt een

zachtmoedige geestdrift.

Rodin komt zonder hem aan te kijken op hem afgelopen en verandert iets aan de stand van zijn linkerarm, alsof hij een bloem bij de steel pakt en hem in een boeket verschikt. Daarna keert hij terug naar zijn ezel om verder te schetsen.

Voor deze man is hij geen levend mens, maar een studieobject. Het lukt Lou niet er een persoonlijke belediging in te zien. Als het beeld van hem, dat straks en tot in de eeuwigheid door duizenden mensen zal worden bekeken, maar de moeite waard wordt.

Hij voelt hún ogen op zich gericht, niet die van Rodin. Lous taken bestaan uit het archiveren van schetsen en poseren op momenten dat het Rodin behaagt. En dat is vaak. De man valt niet op een moment van rust te betrappen. Ook als hij thuiskomt van zijn Parijse atelier werkt hij voortdurend, alleen onderbroken door slaap en maaltijden.

Tijdens de sessies moet Lou met één arm een vrouw omhelzen, terwijl hij met zijn andere hand een rotspunt vasthoudt. Tot zijn spijt werkt Rodin met aparte sessies voor het vrouwelijke en mannelijke model.

Om van zijn *Patois* af te komen, oefent hij Frans in gesprekken met Rose en twee jonge assistenten die in een werkplaats aan de achterkant van de villa werken. In de bibliotheek vindt hij boeken van Victor Hugo en Corneille om te reciteren.